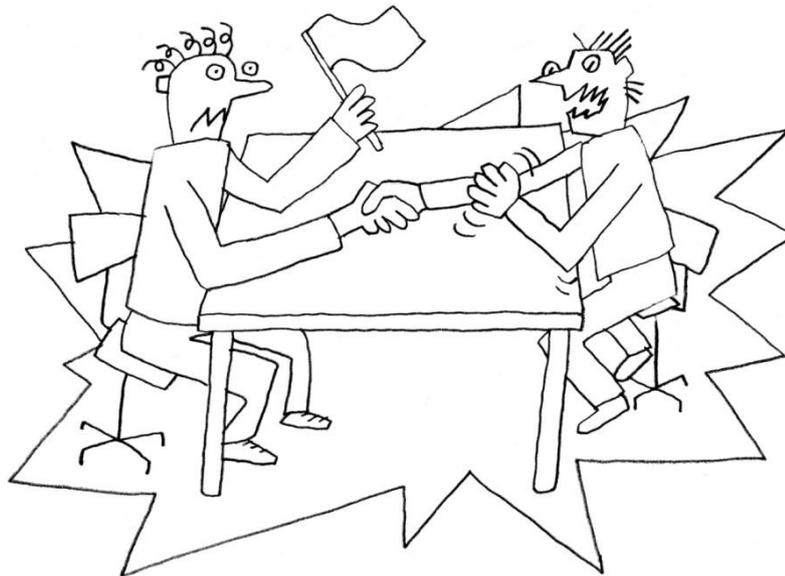

Κεφάλαιο 8 - Αντιμετωπίζουμε τη σύγκρουση

Εισαγωγή

Η εικόνα δείχνει δύο νεαρούς άντρες να βρίσκονται σε διαμάχη. Κάθονται, ο ένας απέναντι από τον άλλο, στο τραπέζι. Ο ένας κυματίζει μια σημαία, ο άλλος σφίγγει τη γροθιά του και δείχνει τα δόντια του. Τα μαλλιά τους είναι σηκωμένα, προσδίδοντας στους αντιπάλους μια άγρια, θηριώδη εμφάνιση. Αν αυτό ήταν όλο, τότε θα περιμέναμε την κορύφωση της σύγκρουσης: οι δύο άντρες σύντομα θα σηκώνονταν και θα κατέφευγαν σε σωματική βία. Αλλά υπάρχει ένα δεύτερο στοιχείο στην εικόνα: οι δύο άντρες κάνουν χειραψία, ίσως σε ένδειξη συμφωνίας και συμβιβασμού. Μονάχα μιλάνε – ίσως φωνάζουν ο ένας στον άλλο- αλλά δεν υπάρχει βία.

Η εικόνα δείχνει, ταυτόχρονα, τι συμβαίνει διαδοχικά στην πραγματική ζωή: όταν υποστηρίζουμε τα συμφέροντα, τις απόψεις και τις αξίες μας, θα εμπλακούμε ορισμένες φορές σε σύγκρουση. Για να επιλύσουμε τέτοιες συγκρούσεις, πρέπει να είμαστε ικανοί και πρόθυμοι να φτάσουμε σε συμφωνία, καθώς επίσης να επιτύχουμε μια συμβιβαστική λύση. Το να επιχειρηματολογούμε αρχικά, επισημαίνοντας τα άκρα, και κατόπιν να αναζητούμε συμφωνία και συμβιβαστική λύση, αποτελεί μια διαδικασία σύγκρουσης, που μοιάζει με την εισπνοή και την εκπνοή.

Το πάτωμα, σε σχήμα αστεριού, μπορεί επίσης να έχει νόημα. Μοιραζόμαστε μια κοινότητα - για παράδειγμα τον πλανήτη μας, την οικογένειά μας, το σχολείο μας. Δεν έχουμε άλλη. Για τον λόγο αυτό, εξαρτώμαστε ο ένας από τον άλλο, και πρέπει οι συγκρούσεις μας και η επίλυσή τους να διέπονται από κοινές αρχές και κανόνες. Η σύγκρουση, ως εκ τούτου, δεν είναι κάτι κακό. Τα ανθρώπινα δικαιώματα παράγουν ένα πλουραλισμό και ανταγωνισμό συμφερόντων, τα οποία αυξάνουν την πιθανότητα συγκρούσεων. Η καλή επίλυση σύγκρουσης μπορεί να οδηγήσει σε αρμονία, ενώ η προσπάθεια να καταστείλουμε τη σύγκρουση με αυταρχικό τρόπο, ή να την επιλύσουμε άδικα, μπορεί να οδηγήσει σε διάσπαση της κοινότητας.

Η επίλυση των συγκρούσεων είναι, έως ένα βαθμό, μια δεξιότητα που μπορεί να διδαχτεί, πράγμα στο οποίο εστιάζουν εν μέρει και οι ασκήσεις σε αυτό το κεφάλαιο. Παρέχουν στους μαθητές εργαλεία, δομημένα σχήματα διαδικασίας, για την επίλυση των συγκρούσεων και τη διαμεσολάβηση. Επιπλέον, η δίκαιη επίλυση συγκρούσεων είναι σημαντική, κι αυτό σχετίζεται με τις αξίες και την κουλτούρα της συγκρουσιακής συμπεριφοράς. Ιδανικά, μια σύγκρουση πρέπει να αντιμετωπιστεί με μια κατάσταση «κερδίζω-κερδίζεις». Αν αυτό δεν είναι δυνατόν, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στο να μην παράξει ηττημένους, αλλά μια συμβιβαστική λύση που να διατηρεί ισορροπία στην κατανομή οφελών και μειονεκτημάτων. Από μια ευρύτερη προοπτική, οι δυνητικοί ενδιαφερόμενοι περιλαμβάνουν όχι μόνο τους αντιπάλους που εμπλέκονται άμεσα, αλλά επίσης και την κοινότητα και το περιβάλλον στο σύνολό τους.

Δραστηριότητα 8.1. – Λύσεις «Κερδίζω-Κερδίζεις»

Εκπαιδευτικός στόχος	Οι μαθητές κατανοούν ότι μια σύγκρουση μπορεί να επιλυθεί με διαφορετικούς τρόπους. Τα εμπλεκόμενα μέρη μπορεί να είναι στη θέση των νικητών ή των ηττημένων, ή μπορεί και οι δύο να συμφωνήσουν σε μια συμβιβαστική λύση. Κανένα μέρος δεν θα πρέπει να αισθάνεται πως είναι ηττημένο, καθώς αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια εκ νέου σύγκρουση.
Υλικά	Πίνακας τοίχου ή σεμιναρίου.

Διαδικασία

1. Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές πως υπάρχουν τρεις τύποι επίλυσης μιας σύγκρουσης:

κερδίζω - κερδίζεις	☺☺
κερδίζω - χάνεις	☺☹
χάνω - χάνεις	☹☹

Επεξηγεί αυτές τις αρχές της επίλυσης συγκρούσεων στον πίνακα.

Κερδίζω-κερδίζεις: Λύσεις που επιτρέπουν και στα δύο μέρη να ωφεληθούν.

Κερδίζω-χάνεις: Λύσεις στις οποίες μόνο το ένα μέρος κερδίζει, εις βάρος του άλλου.

Χάνω- χάνεις: Λύσεις στις οποίες κανένα μέρος δεν ωφελείται.

2. Ο/η εκπαιδευτικός δίνει παραδείγματα των διαφορετικών τρόπων επίλυσης συγκρούσεων:

Ένα αγόρι κι ένα κορίτσι τσακώνονται για μια μπάλα. Ένας ενήλικας παρεμβαίνει, και τους κάνει να παίξουν με τη μπάλα μαζί ή τους δίνει ίσο χρόνο για να τη χρησιμοποιήσουν. Και οι δύο ωφελούνται. Αν ο ενήλικας δώσει τη μπάλα μόνο στον ένα, φυσικά μόνο ένας κερδίζει. Αν ο ενήλικας πάρει τη μπάλα αφού τα παιδιά δε μπορούν να συμφωνήσουν, κανένας από τους δύο δεν κερδίζει.

3. Σε ζευγάρια ή ομάδες, οι μαθητές προσπαθούν να σκεφτούν κι άλλα παραδείγματα σύγκρουσης, από τις προσωπικές τους εμπειρίες. Μπορούν να συζητήσουν για την εμπειρία τους στις συγκρούσεις, στο σπίτι και στο σχολείο, και, κατόπιν, να συζητήσουν ευρύτερες συγκρούσεις που εμπλέκουν ομάδες ανθρώπων ή ολόκληρα κράτη.
4. Οι μαθητές αναλύουν παραδείγματα επίλυσης συγκρούσεων, προσδιορίζοντάς τα με τη χρήση του μοντέλου που παρουσιάστηκε παραπάνω, και διερευνώντας ποιο μέρος θα ωφεληθεί από τη λύση. Ποιος μπορεί να βρει λύσεις που επιτρέπουν και στα δύο μέρη να ωφεληθούν;
5. Ολομέλεια: οι μαθητές μοιράζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσής τους.

Παραλλαγή

Μετά το δεύτερο βήμα, δίνεται στους μαθητές η περιγραφή μιας υποθετικής σύγκρουσης. Σε ομάδες, προσπαθούν να βρουν μια λύση που θα αποφύγει την παραγωγή ηττημένων. Αν η σύγκρουση έχει ήδη επιλυθεί, οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν τη λύση τους με αυτή που δόθηκε στην πράξη, και τις αντιδράσεις που ακολούθησαν. Αυτή η ανάλυση ακολουθεί το μοντέλο του κύκλου της πολιτικής (βλ. δραστηριότητα 7.9).

Δραστηριότητα 8.2. – Μια δομημένη προσέγγιση στην επίλυση συγκρούσεων

Εκπαιδευτικός στόχος	Οι μαθητές μαθαίνουν μια τεχνική επίλυσης συγκρούσεων. Κατανοούν ότι η επίλυση των συγκρούσεων εξαρτάται σε ένα βαθμό από δεξιότητες που μαθαίνονται.
Υλικά	Σει από φυλλάδια για τους μαθητές: "Επίλυση συγκρούσεων σε έξι στάδια". Εφημερίδες και περιοδικά.

Διαδικασία

1. Ο/η εκπαιδευτικός περιγράφει μια κατάσταση σύγκρουσης στην οποία δεν υπάρχει προκαθορισμένη λύση (για παράδειγμα: ένας μαθητής κοροϊδεύει έναν άλλο που προέρχεται από μία ξένη χώρα και μιλάει με έντονη προφορά).
Η κατάσταση μπορεί να παρουσιαστεί και με παιχνίδι ρόλων. Οι μαθητές συζητάνε τον τρόπο επίλυσης της σύγκρουσης. Με τον τρόπο αυτό, μπορεί να προβλέψουν μέρη του μοντέλου που θα χρησιμοποιήσουν σε αυτό το μάθημα, ή να κάνουν ερωτήσεις για τις οποίες το μοντέλο να δώσει απαντήσεις.
2. Το φύλλο εργασίας «Επίλυση συγκρούσεων σε έξι στάδια» μοιράζεται στους μισούς μαθητές, και το μελετάνε σιωπηλά.
Οι άλλοι μισοί επιλέγουν αναφορά σε μια σύγκρουση από εφημερίδα ή περιοδικό. Μπορούν, επίσης, να αντλήσουν στοιχεία από την προσωπική τους εμπειρία ή από κάτι που γνωρίζουν από πρώτο χέρι.
3. Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων, που αποτελούνται από δύο μαθητές που έχουν διαβάσει για την επίλυση προβλημάτων, και δύο που έχουν προσδιορίσει πιθανές συγκρούσεις.
4. Οι μαθητές επιλέγουν μια σύγκρουση, και δοκιμάζουν τις ιδέες για την επίλυση συγκρούσεων.
Οι δύο είναι αντίπαλοι, και οι άλλοι δύο ενεργούν ως διαμεσολαβητές, χρησιμοποιώντας το φυλλάδιο για να βρουν μια λύση.
5. Συζήτηση στην ολομέλεια:
 - Ποια σύγκρουση προσπαθήσατε να επιλύσετε;
 - Πώς επιχειρήσατε να την επιλύσετε;
 - (Πώς) σας βοήθησε το μοντέλο για την επίλυση συγκρούσεων;

Παραλλαγή

1. Οι μαθητές εστιάζουν σε μια υπόθεση εργασίας, και συγκρίνουν τις λύσεις τους.
2. Μόλις οι μαθητές εξοικειωθούν με τη διαδικασία, αυτή μπορεί να εφαρμοστεί σε πραγματικές συγκρούσεις στην τάξη.

Υλικά

(βλ. επόμενη σελίδα)

Φυλλάδιο μαθητή: Επίλυση συγκρούσεων σε έξι στάδια

<p>1. Αναγνώρισε τις ανάγκες. «Τι χρειάζεσαι (τι είναι αυτό ακριβώς που θέλεις;)»</p>	<p>Κάθε εμπλεκόμενος στη σύγκρουση πρέπει να απαντήσει σε αυτή την ερώτηση χωρίς να κατηγορεί ή να επιρρίπτει ευθύνες στον άλλο.</p>
<p>2. Προσδιόρισε το πρόβλημα. «Ποιο πιστεύεις ότι είναι το πρόβλημα στην προκειμένη περίπτωση;»</p>	<p>Όλη η τάξη μπορεί να βοηθήσει να βρεθεί μια απάντηση που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εμπλεκόμενων. Ο προσδιορισμός πρέπει να μπορεί να γίνει αποδεκτός από τους «αντιπάλους».</p>
<p>3. Ψάξε για πιθανές λύσεις. «Ποιος μπορεί να σκεφτεί έναν πιθανό τρόπο για να λυθεί το πρόβλημα;»</p>	<p>Όλα τα μέλη της τάξης μπορούν να συνεισφέρουν απαντήσεις. Αυτές καταγράφονται χωρίς σχόλια, κρίσεις ή αξιολογήσεις. Ο στόχος σε αυτή τη φάση είναι η παραγωγή, όσο το δυνατόν, περισσότερων λύσεων.</p>
<p>4. Αξιολόγησε τις λύσεις. «Θα ήσουν ευχαριστημένος με αυτή τη λύση;»</p>	<p>Ο κάθε εμπλεκόμενος σε αυτή τη σύγκρουση αξιολογεί τις προτεινόμενες λύσεις, εξηγώντας ποιες είναι αποδεκτές και ποιες όχι.</p>
<p>5. Αποφάσισε ποια λύση είναι η καλύτερη. «Δέχεστε και οι δύο αυτή τη λύση; Λύθηκε το πρόβλημα;»</p>	<p>Πρέπει να είναι ξεκάθαρο πως και οι δυο εμπλεκόμενοι αποδέχονται τη λύση. Οι προσπάθειές τους να βρεθεί μια κοινή λύση πρέπει να εκτιμηθούν.</p>
<p>6. Δες πώς εφαρμόστηκε η λύση. «Ας μιλήσουμε ακόμα μια φορά για τη συγκεκριμένη κατάσταση, κι ας σιγουρευτούμε πως το πρόβλημα πράγματι λύθηκε»</p>	<p>Πρέπει να καθοριστεί ένας τρόπος αξιολόγησης της λύσης. Ανάλογα με τη φύση της σύγκρουσης και την ηλικία των «αντιπάλων», η αξιολόγηση μπορεί να πραγματοποιηθεί μερικά λεπτά, ώρες ή μια μέρα αργότερα.</p>

Δραστηριότητα 8.3. – Οικογενειακή σύγκρουση και σύγκρουση συνομηλίκων

Εκπαιδευτικός στόχος	Οι μαθητές μαθαίνουν πώς να επιλύουν συγκρούσεις με έναν δομημένο τρόπο.
Υλικά	Σετ από φυλλάδια για τους μαθητές: "Επίλυση συγκρούσεων σε έξι στάδια" (βλ. δραστηριότητα 8.2).

Διαδικασία

- Οι μαθητές διαβάζουν το φυλλάδιο «Επίλυση συγκρούσεων σε έξι στάδια».
- Ο/η εκπαιδευτικός αφήνει τους μαθητές να δώσουν παραδείγματα τυπικών συγκρούσεων στο σπίτι, στο σχολείο ή στο πάρκο, όπως:

Στο σπίτι:

 - Το παιδί θέλει να παίξει, αλλά οι γονείς θεωρούν ότι πρέπει να διαβάσει.
 - Το παιδί θέλει χρήματα για σινεμά /μια συναυλία/ένα πάρτυ/ένα πικνίκ, αλλά οι γονείς έχουν άλλα έξοδα να καλύψουν.

Στο πάρκο ή την παιδική χαρά:

 - Αγόρια και κορίτσια θέλουν να χρησιμοποιήσουν τον χώρο για διαφορετικούς λόγους.
 - Τα αγόρια ενοχλούν τα κορίτσια, όταν παίζουν.
- Οι μαθητές επιλέγουν μια σύγκρουση για να δουλέψουν, και σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων έως έξι.
- Κάθε ομάδα χωρίζεται στα δύο, οι μισοί παίρνουν τον ρόλο των γονέων και οι άλλοι τον ρόλο των παιδιών (ή αγόρια / κορίτσια).

Αρχικά, οι γονείς και τα παιδιά δουλεύουν χωριστά, ο καθένας τον ρόλο του. Στη συνέχεια, συναντούν τους αντιπάλους τους και αρχίζουν τις διαπραγματεύσεις, ακολουθώντας τα έξι στάδια.

Μετά από προκαθορισμένο χρόνο, οι διαπραγματεύσεις σταματάνε και οι ομάδες επιστρέφουν στην τάξη.
- Ολόκληρη η τάξη δίνει ανατροφοδότηση για την ομαδική δουλειά. Σε τι λύσεις κατέληξαν; Υπήρχαν πολλές διαφορετικές λύσεις;

Παραλλαγή

Αυτή η άσκηση μπορεί να γίνει και με διαμεσολαβητή, για παράδειγμα με έναν μαθητή στον ρόλο του παππού ή της γιαγιάς, ο οποίος οδηγεί τα εμπλεκόμενα μέρη της σύγκρουσης στις διαπραγματεύσεις.

Δραστηριότητα 8.4. – “Ιδεοθύελλα” για τη σύγκρουση και την ειρήνη

Εκπαιδευτικοί στόχοι	Οι μαθητές μπορούν να ορίσουν τις έννοιες της σύγκρουσης και της ειρήνης. Οι μαθητές μπορούν να εξηγήσουν ποια είδη σύγκρουσης μπορούν να επιλυθούν και ποια όχι.
Υλικά	Πίνακας σεμιναρίου και μαρκαδόροι.

Διαδικασία

1. Η λέξη «ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ» είναι γραμμένη σε ένα από τα χαρτιά.
Δίνονται στους μαθητές δύο εργασίες για ιδεοθύελλα.
 - α. Καταγράφουν όσες περισσότερες εκφράσεις και λέξεις που αναφέρονται στη σύγκρουση τούς έρχονται στο μυαλό.
 - β. Προσθέτουν λέξεις-κλειδιά που αναφέρονται σε καταστάσεις σύγκρουσης.Το μέρος αυτό διεξάγεται σιωπηλά, χωρίς σχόλια.
2. Όταν οι μαθητές εξαντλήσουν τις ιδέες τους, η λέξη «ΕΙΡΗΝΗ» αναγράφεται σε ένα άλλο χαρτί. Ακολουθεί η ίδια διαδικασία.
3. Η τάξη συζητάει τα αποτελέσματα.
4. Ένας αποσαφηνισμός των διαφορετικών ειδών σύγκρουσης αναπτύσσεται με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού:
 - συγκρούσεις που *μπορούν* να λυθούν.
 - συγκρούσεις που *δε μπορούν* να λυθούν.

Η επίλυση συγκρούσεων χωρίς ηττημένους (βλ. Δραστηριότητα 8.1) είναι πολύ συχνά εφικτή μόνο μέσω συμβιβαστικής λύσης. Αυτό λειτουργεί, για παράδειγμα, όταν ανεπαρκείς πόροι χρειάζεται να κατανεμηθούν δίκαια. Αν το κέικ είναι μικρό, και ο κάθε ένας που τρώει λαμβάνει ένα εξίσου μικρό κομμάτι, μπορώ να δεχτώ τη λύση, ακόμα κι αν παραμείνω πεινασμένος. Αλλά αν πρόκειται για σύγκρουση αξιών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων, ο συμβιβασμός είναι σχεδόν αδύνατος. Και αν η σύγκρουση προκαλείται από εθνικές ή φυλετικές διαιρέσεις, υπάρχει ο κίνδυνος της εκδίωξης ή της φυσικής εξόντωσης των μελών του ενός μέρους. Όσο πιο ορθολογική είναι η προσέγγιση της σύγκρουσης από τα μέρη, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να επιλυθεί με διαπραγμάτευση και συμβιβασμό, παρά με βία. Η ορθολογική επίλυση συγκρούσεων απαιτεί από τα εμπλεκόμενα μέρη να διαχωρίσουν το θέμα της σύγκρουσης από τον αντίπαλο, και να σεβαστούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του αντιπάλου, όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Επέκταση

Οι μαθητές παρουσιάζουν διαφορετικές καταστάσεις ειρήνης και σύγκρουσης μέσα από ζωγραφιές, ή άρθρα και φωτογραφίες από τον τύπο.

Δραστηριότητα 8.5. – Τα αγάλματα

Εκπαιδευτικός στόχος	Οι μαθητές μπορούν να αναγνωρίσουν καταστάσεις καταπίεσης, να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους στη μη-βίαιη επίλυση συγκρούσεων, και να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα του σώματος ως μέσο έκφρασης.
Υλικά	Τίποτα.

Διαδικασία

- Οι μαθητές πραγματοποιούν τις επόμενες προκαταρκτικές ασκήσεις σε ζευγάρια:
 - Ένας μαθητής παίρνει μια πόζα. Ο άλλος πρέπει να την μιμηθεί. Αντιστρέφουν τους ρόλους.
 - Ένας μαθητής τοποθετεί το χέρι του μερικά εκατοστά από το χέρι του συμμαθητή του. Όταν κουνάει το χέρι του, ο άλλος πρέπει να στρίβει και να παίρνει οποιαδήποτε (ακόμα και μη άνετη) στάση χρειάζεται, για να διατηρήσει την ίδια απόσταση.

Αυτές οι ασκήσεις εκπαιδεύουν τους μαθητές να παρατηρούν ο ένας τον άλλον.
- Στην ολομέλεια, οι μαθητές εκπροσωπούν, και συζητούν, καταστάσεις καταπίεσης:
 - Δύο ή περισσότεροι μαθητές συμφωνούν σε μια ιδέα, και στη συνέχεια σχηματίζουν μια ομάδα αγαλμάτων για να αναπαραστήσουν μια κατάσταση καταπίεσης (παράδειγμα: ένα γονατιστό παιδί να γυαλίζει τα παπούτσια ενός πλούσιου, καθισμένου άντρα).
 - Αν κάποιο μέλος από το ακροατήριο μπορεί να σκεφτεί έναν τρόπο να επιλύσει την κατάσταση και να την κάνει πιο ισότιμη, αναδιοργανώνει τους ηθοποιούς σύμφωνα με το νέο μοντέλο. Ιδανικά, η άσκηση πρέπει να διεξαχθεί σιωπηλά, για να ενθαρρύνει τους μαθητές να κάνουν παντομίμα, και να αναπτύξουν την εκφραστικότητά τους.
- Περισσότεροι ηθοποιοί μπορούν να συμμετέχουν προοδευτικά στη σκηνή.
- Ο/η εκπαιδευτικός κρατάει τα τελευταία 10 με 15 λεπτά του μαθήματος για καταληκτική συζήτηση στην ολομέλεια. Οι μαθητές δίνουν ανατροφοδότηση, και μπορούν να υποβάλουν ερωτήσεις που θα οδηγήσουν σε περαιτέρω μελέτη.

Παραλλαγή

- Η ίδια διαδικασία χρησιμοποιείται για να παρουσιαστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού, και περιπτώσεις για το πώς αυτά παραβιάζονται.
- Η άσκηση μπορεί να επαναληφθεί σε καταστάσεις σύγκρουσης και σε πραγματικές καταστάσεις που προκαλούν έντονα συναισθήματα.

Δραστηριότητα 8.6. – Τιμωρία έναντι θετικής επίλυσης συγκρούσεων

Εκπαιδευτικοί στόχοι	Οι μαθητές ενθαρρύνονται να αποδέχονται την έννοια του δικαίου και των κανόνων στην ομάδα. Οι μαθητές μπορούν να αποδεχτούν τις διαφορές, και να λάβουν μέρος στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Αναπτύσσουν το δημιουργικό δυναμικό τους, επιλύοντας συγκρούσεις.
Υλικά	Σετ από φυλλάδια για τους μαθητές: «Κατάλογος ποινών».

Διαδικασία

1. Οι μαθητές σε ιδεοθύελλα σκέφτονται τύπους ποινών. Αυτή η εισαγωγή στο μάθημα τούς αντιμετωπίζει ως ειδικούς, καθώς μπορούν να βασιστούν στην εμπειρία και την παρατήρηση. Μπορούν, ήδη, να αρχίσουν να κάνουν σχόλια.
Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές το φυλλάδιο «Κατάλογος ποινών», και εκείνοι το διαβάζουν σιωπηλά.
2. Οι μαθητές συζητούν σε μικρές ομάδες (τριών ή τεσσάρων) για το ποιες ποινές έχουν νόημα, και ποιες όχι.
3. Οι ομάδες μοιράζονται τα αποτελέσματά τους με αυτά των άλλων ομάδων.
4. Οι μαθητές επιστρέφουν στις ομάδες τους και συζητούν ποια ποινή θα πρέπει, αν πρέπει, να επιβληθεί στις παρακάτω περιπτώσεις:
 - Ένας μαθητής φτάνει καθυστερημένα στο σχολείο.
 - Ένας μαθητής δεν έχει διαβάσει τα μαθήματά του.
 - Ένας μαθητής ενοχλεί την ώρα του μαθήματος.
 - Ένας μαθητής προσβάλλει έναν συμμαθητή του εξαιτίας της καταγωγής του ή των θρησκευτικών του πεποιθήσεων.
 - Ένας μαθητής ασελγεί πάνω σε μια μαθήτριά.
 - Ένας μαθητής είναι βίαιος στην τάξη, ή στο διάλειμμα.
5. Ολομέλεια: οι μαθητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματά τους.
Η καταληκτική συζήτηση μπορεί να ασχοληθεί με το ερώτημα: υπάρχουν εναλλακτικές στην επιβολή ποινών (π.χ. διαμεσολάβηση μεταξύ αυτού που έκανε το λάθος και του θύματος);

Επέκταση

Οι μαθητές παίζουν μια σκηνή θετικής, δημιουργικής επίλυσης συγκρούσεων στην τάξη.

Υλικά

(βλ. επόμενη σελίδα)

Φυλλάδιο μαθητών

Κατάλογος ποιών

1. Γράφεις ένα ποίημα
2. Διηγείσαι ένα παραμύθι σε μικρά παιδιά
3. Παρουσιάζεις αστεία και γρίφους στην τάξη
4. Κάνεις δέκα push-up για βρισιές που είπες
5. Παραμένεις στο σχολείο μετά τη λήξη των μαθημάτων, τόση ώρα όση καθυστέρησες το πρωί
6. Γράφεις, ενώ στέκεσαι όρθιος
7. Προετοιμάζεις ένα μάθημα για την τάξη
8. Κάνεις μία ώρα κηπουρική
9. Καθαρίζεις την αυλή
- 10.Καθαρίζεις την τάξη
- 11.Παίρνεις αποβολή από το μάθημα
- 12.Τρέχεις γύρω από το σχολείο δέκα φορές
- 13.Δεν βγαίνεις διάλειμμα
- 14.Έχεις έξτρα δουλειά σε ένα από τα μαθήματα στα οποία είσαι αδύναμος
- 15.Πληρώνεις πρόστιμο το οποίο θα συμβάλλει στην κάλυψη των γενικών εξόδων
- 16.Γράφεις μιας δικαιολογία
- 17.Περαιτέρω προτάσεις...

Δραστηριότητα 8.7. – Μειονότητες

Εκπαιδευτικός στόχος	Οι μαθητές κατανοούν ότι η αίσθηση του αποκλεισμού μπορεί να είναι το αποτέλεσμα όχι μόνο του τρόπου που σε αντιλαμβάνονται άλλα μέλη της κοινωνίας, αλλά επίσης και του τρόπου που σε αντιλαμβάνονται μέλη της δικής σου ομάδας.
Υλικά	Μια σειρά από θετικές και μια σειρά από αρνητικές κάρτες, για κάθε ομάδα. Δύο φύλλα για πίνακα σεμιναρίου για κάθε ομάδα, το ένα με τη λέξη «ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ», και το άλλο με τη λέξη «ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ». Μαρκαδόροι.

Διαδικασία

Στην αρχή του παιχνιδιού, είναι απαραίτητο οι μαθητές να μην έχουν την παραμικρή ιδέα του τι εκπροσωπούν, διαφορετικά μπορεί να καταφύγουν αμέσως σε προκατειλημμένες ιδέες που θα νοθεύσουν την πορεία του παιχνιδιού.

Το παιχνίδι είναι ένα παράδειγμα προσεχτικής και πολύπλοκης πλαισίωσης από τον/την εκπαιδευτικό. Μέσα στο αυστηρό πλαίσιο, οι μαθητές έχουν μεγάλη ελευθερία να αναπτύξουν και να εκφράσουν τις ιδέες και τις εμπειρίες τους.

1. Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων έως έξι (κατά προτίμηση, όχι περισσότεροι).
2. Δίνεται σε κάθε ομάδα μια σειρά από θετικές κάρτες, ένας μαρκαδόρος και τα δύο φύλλα. Ο/η εκπαιδευτικός τους ζητάει να ορίσουν έναν γραμματέα, ο οποίος θα καταγράψει τις παρατηρήσεις και τις αντιδράσεις της ομάδας στα φύλλα. Εναλλακτικά, όλα τα μέλη της ομάδας καταγράφουν τις δικές τους αντιδράσεις.
3. Ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές ότι κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας δεν θα εκπροσωπούν τους εαυτούς τους, αλλά θα λειτουργούν ως μέλη μιας μειονοτικής ομάδας. Για την ώρα, θα πρέπει να ερευνήσουν ποιοι είναι, αλλά και να εξετάσουν τα μηνύματα στις κάρτες, καθώς περιγράφουν ποιοι είναι και σε ποια κατάσταση βρίσκονται.
4. Με τη σειρά, οι μαθητές διαβάζουν δυνατά στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας μία από τις κάρτες. Όταν έχουν διαβαστεί και οι έξι κάρτες, γράφουν τις απαντήσεις τους στην ερώτηση: «Πώς αισθάνεσαι ως μέλος αυτής της ομάδας;», στο χαρτί με τα «ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ».
5. Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει τις έξι αρνητικές κάρτες σε κάθε ομάδα, και επαναλαμβάνουν το βήμα 4.
6. Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να απαντήσουν στην επόμενη ερώτηση, «Τι θα κάνατε αν βρισκόσασταν σε μια παρόμοια κατάσταση;». Οι απαντήσεις πρέπει να γραφτούν στο χαρτί με τη λέξη «ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ». Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν κατά νου πως παραμένουν η ίδια ομάδα που εξέφρασε τα συναισθήματά της στο πρώτο χαρτί. Ίσως κάτι που αισθάνθηκαν ή έγραψαν σε εκείνο το χαρτί, να τους βοηθήσει να αποφασίσουν πώς να λειτουργήσουν.
7. Ολομέλεια:
 - Κάθε ομάδα παρουσιάζει στην υπόλοιπη τάξη τα συναισθήματά της, όπως αναφέρονται στο χαρτί με τη λέξη «ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ».
 - Όταν όλες οι ομάδες έχουν ολοκληρώσει το πρώτο μέρος, ο/η εκπαιδευτικός τους ζητάει να παρουσιάσουν τις προτάσεις τους από το χαρτί με τη λέξη «ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ». Η τάξη θα πρέπει να αναγνωρίσει εποικοδομητικές ενέργειες και πράξεις βίας, καθώς και διαφορές μεταξύ, και εντός, των ομάδων.
8. Ο/η εκπαιδευτικός ρωτάει τους μαθητές για τον τρόπο που εργάστηκαν ως ομάδα, και για το αν

συνάντησαν προβλήματα καθώς έκαναν την άσκηση (συνεργασία, ηγεσία, κ.λπ.), και τι πιστεύουν ότι έμαθαν από τη δραστηριότητα: για τους εαυτούς τους, τις αντιδράσεις τους, και την ομάδα τους. Μπορούν να δημιουργήσουν σχέση μεταξύ της μειονοτικής ομάδας που εκπροσώπησαν και άλλων ομάδων που γνωρίζουν;

9. Τέλος, ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές, πως η ομάδα που εκπροσώπησαν είναι η ομάδα Tinkers, αλλιώς γνωστοί ως Ρομά ή Τσιγγάνοι.

Επέκταση

Οι μαθητές συγκρίνουν τις ιδέες τους με την Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων.⁸ Οι μαθητές μπορούν, επίσης, να εξερευνήσουν κατά πόσο η κατάσταση που περιγράφεται φαίνεται να αντιστοιχεί με αυτή της δικής τους χώρας, ποια μέτρα έχουν ληφθεί από τις αρχές για την αντιμετώπιση του προβλήματος, και ποια από τα μέτρα που έχουν προτείνει είναι σύμφωνα με τη Σύμβαση.

Υλικά

Σειρά από θετικές και αρνητικές κάρτες

Τα σπίτια μας δεν είναι σαν των υπόλοιπων ανθρώπων. Είναι ιδιαίτερα, και μας αρέσουν πολύ. Μας αρέσει να κρατάμε τις παραδόσεις μας.	Τα τηλεοπτικά προγράμματα και ο τύπος δε λένε την αλήθεια για εμάς. Λένε πως είμαστε πρόβλημα. Δε μας αφήνουν να πούμε τη δική μας πλευρά της ιστορίας.
Έχουμε πολλές δεξιότητες. Κάνουμε όλων των ειδών τις χειρωνακτικές εργασίες και χειροτεχνίες. Η δουλειά μας συμβάλλει σημαντικά στη χώρα που ζούμε.	Μερικοί άνθρωποι μας φέρονται άσχημα και μας κακοχαρητρίζουν. Μερικές φορές μας επιτίθενται, χωρίς λόγο. Χιλιάδες άνθρωποι μας έχουν δολοφονηθεί στο εξωτερικό, όχι πολύ καιρό πριν.
Στο παρελθόν, οι άνθρωποι μας έκαναν πολλές γενναίες πράξεις. Μας αρέσει να θυμόμαστε την ιστορία μας.	Ποτέ δεν έχουμε τρεχούμενο νερό, τα σκουπίδια μας σπάνια συλλέγονται.
Είμαστε πολύ ανεξάρτητοι. Προτιμούμε να τα βγάζουμε πέρα μόνοι μας. Δεν χρωστάμε τίποτα σε κανέναν.	Κάποιοι γιατροί δεν θέλουν να μας αναλάβουν, όταν είμαστε άρρωστοι. Είναι δύσκολο για εμάς να λάβουμε παροχές κοινωνικής ασφάλισης.
Μας αρέσει να συγκεντρωνόμαστε, και να λέμε ιστορίες, και να τραγουδάμε τραγούδια. Πιστεύουμε πως αυτό είναι πολύ σημαντικό για να απολαμβάνουμε τη ζωή.	Οι άνθρωποι δε μας θέλουν στις γειτονιές τους. Κάποιοι άνθρωποι δεν θέλουν να μας δώσουν δουλειά εξαιτίας αυτού που είμαστε.
Προσπαθούμε να ζούμε κοντά στην οικογένεια και τους φίλους μας. Φροντίζουμε τους ηλικιωμένους ανθρώπους στην κοινότητά μας πολύ καλά. Λατρεύουμε τα παιδιά μας.	Μερικές φορές έχουμε προβλήματα με την αστυνομία και με τις δημοτικές αρχές, εξαιτίας του τόπου που τυχαίνει να βρισκόμαστε.

8. Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων, υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, στις 20 Νοεμβρίου 1963. Το κείμενο είναι προσβάσιμο μέσω διαδικτύου.

Δραστηριότητα 8.8. – Εικόνες πολέμου και ειρήνης

Εκπαιδευτικοί στόχοι	Οι μαθητές είναι σε θέση να ορίσουν πτυχές του πολέμου και της ειρήνης. Οι μαθητές αναπτύσσουν τη δεξιότητα της ανάγνωσης εικόνων. Οι μαθητές μπορούν να εκφράσουν τις προσωπικές τους ιδέες και συναισθήματα για τον πόλεμο και την ειρήνη.
Υλικά	Μια σειρά εικόνων (συμπεριλαμβανομένων φωτογραφιών, κόμικς, διαφημίσεων, κ.λπ.).

Διαδικασία

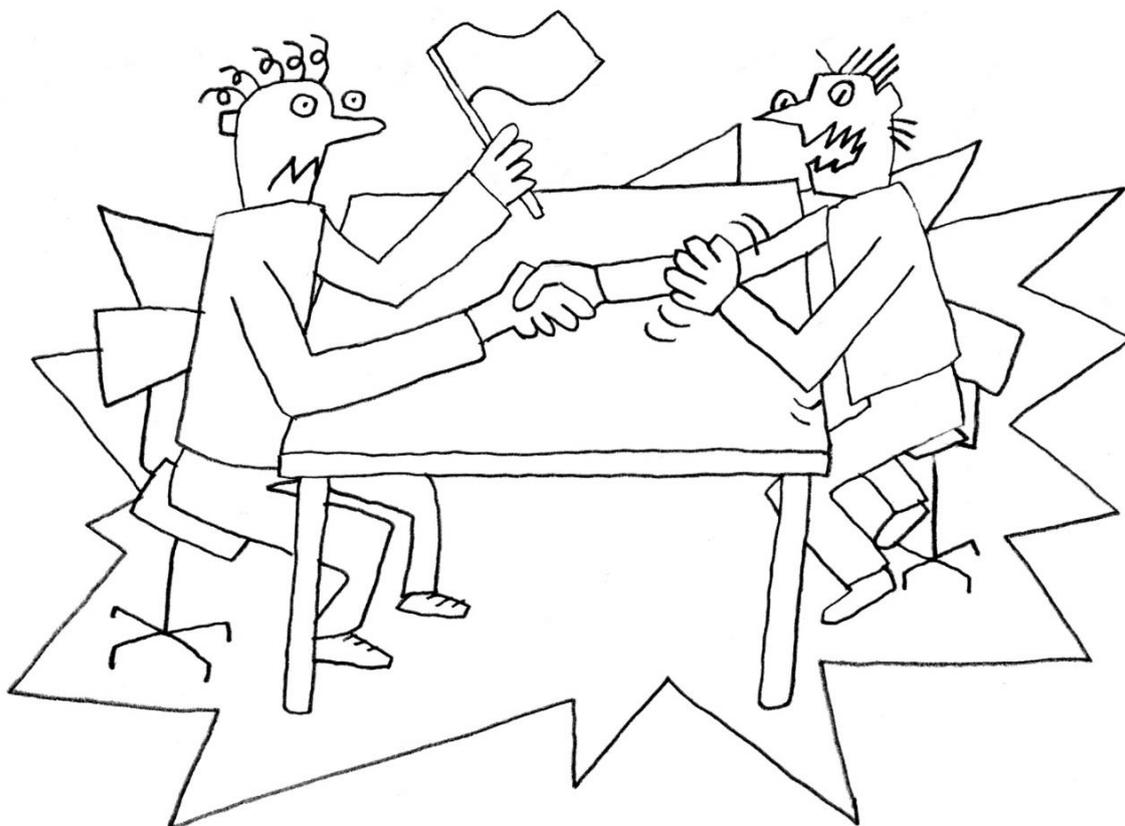
1. Παρουσιάζονται μερικές φωτογραφίες στους μαθητές. Ιδανικά, οι φωτογραφίες αναρτώνται στους τοίχους της αίθουσας, ή σε έναν καλά φωτισμένο διάδρομο. Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να δουν τις εικόνες σα να βρίσκονται σε έκθεση.
2. Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να αντιδράσουν αυθόρμητα. Ποιες εικόνες αναπαριστούν ειρήνη – ή πόλεμο; Ο/η εκπαιδευτικός δεν πιέζει τους μαθητές να σχολιάσουν. Στο τέλος αυτής της εισαγωγικής φάσης, επισημαίνει το κατά πόσον οι μαθητές έχουν συμφωνήσει στα σχόλια τους ή όχι. Διαφορές στην αντίληψη δεν συζητούνται περαιτέρω.
3. Οι μαθητές επιλέγουν μια φωτογραφία που τους αρέσει ιδιαίτερα. Θα πρέπει να μπορούν να τη δουν από κοντά, αν το επιθυμούν. Σιωπηλά, απαντούν τις επόμενες ερωτήσεις γραπτά:
 - Τι βλέπεις (περιγραφή);
 - Ποιες είναι οι σκέψεις σου (αναστοχασμός και φαντασία);
 - Ποια είναι τα συναισθήματά σου (συναισθήματα);
4. Σε ομάδες των τεσσάρων οι μαθητές επιλέγουν εικόνες, και σχηματίζουν ζεύγη αντιθέσεων. Μπορούν να συμπεριλάβουν φωτογραφίες τις οποίες έχουν μελετήσει στο βήμα 3, αλλά μπορούν επίσης να επιλέξουν κι άλλες φωτογραφίες.
5. Οι μαθητές παρουσιάζουν τις επιλογές τους στην ολομέλεια, και τις αιτιολογούν. Αν τελειώνει ο χρόνος, κάθε ομάδα θα πρέπει να παρουσιάσει τουλάχιστον ένα ζεύγος αντιθέσεων.
6. Αναστοχασμός. Οι μαθητές εκφράζουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους. Μπορούν να κάνουν ερωτήσεις σχετικά με τις καταστάσεις που αναφέρονται στις φωτογραφίες, και αυτές οι ερωτήσεις να οδηγήσουν σε περαιτέρω μελέτη.

Επέκταση

Το ίδιο θέμα μπορεί να μελετηθεί στη λογοτεχνία και τη ζωγραφική.

Η τάξη οργανώνει μία θεματική έκθεση.

Αντιμετωπίζουμε τη σύγκρουση

Εικονογράφηση από το Κεφάλαιο 8

EDC/HRE Βιβλίο VI: Διδάσκουμε τη δημοκρατία

Μια συλλογή από μοντέλα σχετικά με την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα